

K. SCHOEMAN (samesteller). *Bibliografie van die Oranje-Vrystaat tot 31 Mei 1910*. Suid-Afrikaanse Biblioteek (Grey-bibliografieë no. 13) : Kaapstad, 1984. 226 pp. Prys onvermeld. ISBN 0 86968 039 0.

Die naam Karel Schoeman is deesdae feitlik sinoniem met die geskiedenis van veral die 19de-eeuse Vrystaatse samelewing. Hierdie gevierde roman-skrywer het die afgelepe paar jaar gewis vir hom 'n staanplek verwerf in die geleedere van historici en ander wetenskaplikes wat die eertydse "model-republiek" as tema vir hul navorsing of belangstelling gekies het. Uit sy pen het al 'n hele rits artikels en publikasies gevloei; afgesien van sy verdienstelike werk oor die hoofstad Bloemfontein het hy hom onder meer toegespits op biografiese sketse en bronnestudies oor sowel bekende as obskure Vrystaters. Maar sy historiese "repertoire" bevat ook uiteenlopende ander bydraes oor aspekte soos die Vrystaatse argitektuur, toneel en nuusblaai.

Dit spreek eintlik vanself dat Schoeman in sy navorsing uit 'n groot aantal bronne geput het en dat bibliografiese besonderhede hieromtrent mettertyd tot 'n private "kartoteek" en 'n soort mini-katalogus sou aangroei. Hierdie publikasie kan dus wesenlik beskou word as 'n direkte uitvloeisel van sy bestudering van die Vrystaatse verlede. En wat 'n onmiskenbare stempel van deeglikheid, wetenskaplikheid en 'n prysenswaardige speursin dra die eindproduk nie!

In dié bibliografie word inderdaad 'n wye terrein gedek. Volgens die samesteller het hy "alle moontlike bronne nagegaan ten einde die ontwikkeling van die Vrystaat sedert die vroegste tye in al sy volheid en verskeidenheid te probeer weergee" (voorwoord). Dat hierdie doelstelling grootliks verwerklik is, blyk uit die nagenoeg 2 600 geannoteerde inskrywings wat die volgende insluit: gedrukte en afgerolde materiaal wat tot einde 1983 verskyn het in die vorm van boeke, brosjures, vlugskrifte, plakboeke, jaarboeke, adres- en beroepslyste, gidsboeke, programme, koerante, tydskrifte en artikels in periodieke werke, asook ongepubliseerde verhandelinge en proefskrifte. Manuskripmateriaal en staatspublikasies is nie opgeneem nie, ook nie fiksie, poësie, toneel, kaarte, musiek, kinder- en skoolboeke nie.

'n Verblydende aspek van die publikasie is die feit dat Schoeman die klem nie — soos dikwels in bibliografiese werke van hierdie aard — eensydig op die politieke geskiedenis plaas nie. (In 'n bibliografie oor die Oranje-Vrystaat wat in 1954 deur M.C.E. van Schoor en S.I. Malan opgestel is, was dit in hoë mate wel die geval). Sy benadering is ruim en omvat benevens die politieke, ook die sosio-ekonomiese en -kulturele ontwikkeling van *alle* gemeenskappe in die gebied. Sodoende ontsnap hy terselfdertyd aan die neiging by sommige skrywers om slegs 'n blanksentriese beeld van 'n gemeenskap voor te hou.

Wat die inhoud en wyse van aanbieding betref, kan met enkele algemene opmerkings volstaan word. Die teks en register van skrywers en onderwerpe is in Engels met 'n Afrikaans-Engels-vertalende lys van onderwerpshoofde

wat in die register verskyn. Hierdie besluit is geregverdig in die lig daarvan dat bibliografiese besonderhede in katalogi, in Engels verskyn en 'n breër (selfs internasionale) teikengroep daardeur bereik kan word. By die inhoudsopgawe word eers hoofafdelings(-temas) aangedui, gevolg deur 'n fynere ontleding ("analytical overview") wat nuttig en sinvol is. Die tematiese indeling is enigsins arbitrêr gedoen en lyk soms kunsmatig. So byvoorbeeld word in afdeling 2E 'n oorkoepelende beeld gegee van bronne met betrekking tot die "O.F.S. Republic" (wat terloops 'n foutiewe benaming is!); daarna word ook nog onderskei tussen "the early Republic" (afdeling 2F) en "the later Republic" (afdeling 2G).

Teen 'n aanspraak van volledigheid in enige studie en bibliografie sal seker altyd bedenkinge geopper kan word. Ook in Schoeman se werk is dit nie anders nie. Hy verklaar juis self dat ten spyte van "alle strewe na volledigheid" daar publikasies sal wees wat hy oor die hoof gesien het. Dit sou dan ook geensins moeilik wees om in hierdie verband talle hiate en ander tekortkominge aan te dui nie. Tog sou so iets 'n onreg teenoor dié werk en sy skepper wees; want as daar 'n pluimpie is wat hy verdien, is dit — in sy eie woorde — dat sy bibliografie binne die perke wat daarvoor gestel is, "nagenoeg volledig is". Insgelyks kan met stelligheid beweer word dat hierdie publikasie 'n nuttige hulpmiddel vir die navorser is en as aansporing tot verdere ondersoek na die geskiedenis van die Oranje-Vrystaat sal dien.

Die saamstel van bibliografieë kan bestempel word as die arbeid van 'n handjievul begenadigdes wat hul taak met soveel liefde en ywer vervul dat die gedagte aan eindelose opoffering en 'n moeitewolke gesloof haas nooit by hulle opkom nie. Dat Karel Schoeman ook van hierdie stoffasie is, ly geen twyfel nie. En daarom sal dié publikasie as 'n monument vir sy toewyding bly staan.

C. C. ELOFF
Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing